

Scheisseimer

Koenraad Tinel

VOOR HET LEZEN

1. Op de website *Sprokkels en brokkels* publiceerde Hugo Vanderstraeten een verslag van de boekvoorstelling van *Scheisseimer*.

- Wat kom je te weten over de inhoud van dit beeldverhaal?
- Wat vindt de recensent van het boek? Markeer de woorden waaruit je zijn mening kunt afleiden.
- Schets hoe dit boek tot stand kwam.
- Probeer je voor te stellen hoe het boek eruitziet. Beschrijf dit zo concreet mogelijk.

Kunstzinnige beeldroman over een beladen tijdspanne

Op 4 oktober 2023 woonden we in de Gentse “Viernulvier” (vroegere Vooruit) de boekvoorstelling van “Scheisseimer” van **Koenraad Tinel** bij. We waren niet alleen onder de indruk van het exposé van de auteur, maar ook de zeer verzorgde uitgave, een klepper van een beeldroman, beroerde ons. “Scheisseimer” is de metafoor voor alle troep, alle str**t, al het vuil dat een oorlog met zich meebrengt.

In 280 sepia-zwartgrijze aangrijpende inkttekeningen vertelt Koenraad Tinel over de herinneringen van zijn kindertijd tussen 1940 en 1946. Hij is zes jaar als het Duitse leger België binnenvalt. Zijn ouders en familie zijn nazigezind en collaboreren zwaar met de bezetter. Bij **de landing in Normandië** wordt het zijn ouders te warm onder de voeten en slaat het gezin op de vlucht naar Duitsland. Een tocht die hen langs de verschrikkingen van de oorlog naar een klein dorpje aan de grens met Tsjechië leidt. Hier voelt Koenraad zich kortstondig gelukkig, tot de Russen komen en ze opnieuw moeten vluchten. Naast de weinige bagage die hen nog rest, neemt hij een geëmail-leerde toiletemmer mee, een “Scheisseimer”. Het gezin bereikt de Amerikaanse zone. In het stadje **Bamberg** ervaart hij andermaal de gruwel van de oorlog. Wanneer zijn vader er gevangen wordt genomen, keert hij met zijn zus en moeder terug naar Gent. We schrijven 1946.

Nieuwe ontmoetingen en vriendschappen, nieuwe inzichten en herinneringen zorgden voor deze herwerkte versie van “Scheisseimer” uit 2009, die hij toen samen met **David Van Reybrouck** uitbracht. Tinel vertelt ook over zijn Joodse pianolerares **Betty Galinsky** en hoe het met zijn oudere broers afloopt. Deze beeldroman is niet alleen een pakkende getuigenis, maar ook een tijdsdocument. Door de ogen van een kind krijgen we een beeld van de sfeer in een collaborerend gezin, van hoe het er in het “verliezende” kamp aan toe gaat. Ondanks de keuze van zijn ouders en broers en alle ellende die dit voor hem meebrengt, veroordeelt hij hen niet. Hij praat met onbegrip, maar met mededogen over zijn familie. Wel geeft de auteur zich rekenschap van de gevolgen van het Nazisme als hij denkt aan zijn joodse pianolerares, aan zijn joodse vriend **Simon Gronowski**

waarmee hij een diepe vriendschap opbouwde en samen tonen ze dat vergiffenis rijker is dan haat, aan al die andere Joden en aan al die andere slachtoffers. Na bijna tachtig jaar blijft het voor Koenraad Tinel moeilijk om zich van deze periode te ontdoen. Getuige hiervan is de slotzin van het verhaal: "Ik zal nooit met dit verhaal in het reine komen".

Het zijn natuurlijk de indringende, sombere kunstige inkttekeningen in een soms ietwat kinderlijke stijl die dit diepmenselijke verhaal echt doen binnenkomen. Een waaiër aan zwartwit en grijswaarden ondersteunen de gevoelens waarmee de auteur worstelt. Deze vernieuwde versie werd knap vorm gegeven door Rob Westendorp.

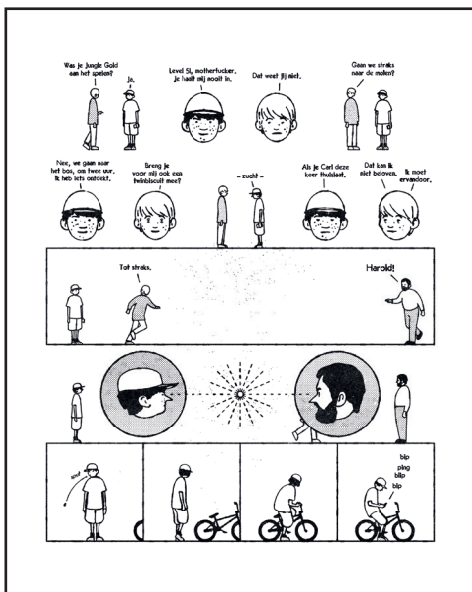
Dat er over deze kant van de oorlog nog steeds zaken moeten verwerkt worden, blijkt niet alleen uit dit werk, maar ook uit series zoals **"Kinderen van de collaboratie"** en boeken zoals **"WIL" van Jeroen Olyslaegers** en **"De Draaischijf" van Tom Lanoye**.

Koenraad Tinel maakte met "Scheisseimer" een kunstzinnige beeldroman over een beladen tijdspanne uit zijn leven, een periode waaraan hij zelf geen schuld heeft, maar die toch zijn leven op de dag van vandaag nog tekent. Een boek dat door de band met Simon Gronowski in het teken van verzoening staat. Het biedt mogelijkheden om hier rond met adolescenten aan de slag te gaan en verdient zijn plaats in elke middelbare schoolbibliotheek.

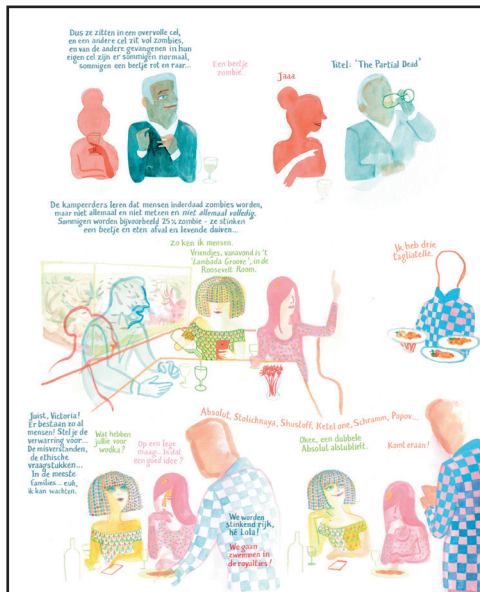
Een zeer verzorgde uitgave, goed gedaan uitgeverij Oogachtend. (HV)

Bron: <https://sprokkels-en-brokkels.be/the-best-of-2023/#tinel>

2. Hieronder vind je vijf afbeeldingen. Welke afbeelding komt volgens jou uit *Scheisseimer*? Baseer je daarvoor op de beschrijving die je in het verslag van Hugo Vanderstraeten kreeg.

1.

2.

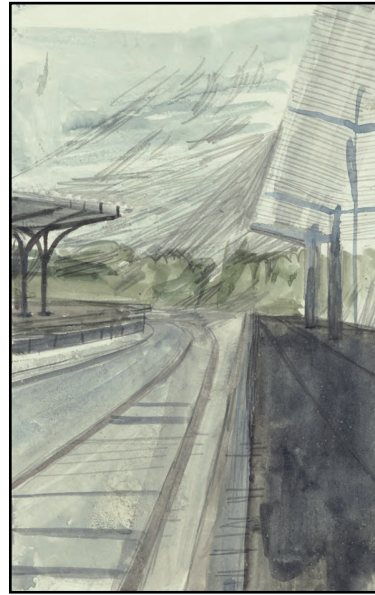

3.

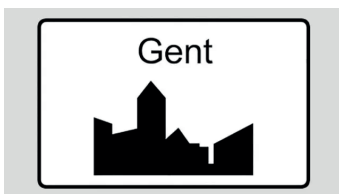
4.

5.

LEESERVARING

3. Surf naar de website van Koenraad Tinel en kies onder **Inkt** voor één reeks (links in het menu).
  - a. Wat zie je op de afbeeldingen?
  - b. Hoe hangen ze samen? Kun je dit in verband brengen met de titel van de reeks?
  - c. Beschrijf hoe de werken gemaakt zijn (materiaal, kleur, weergave, lijnen, detail...).
  - d. Geef twee betekenisvolle woorden die de stijl van Koenraad Tinel omschrijven.
4. Beschrijf de afbeeldingen uit Scheisseimer (op de volgende pagina) gedetailleerd.
  - a. Wie wordt/worden erop afgebeeld?
  - b. Wat kom je in het boek te weten over deze persoon/personen?
  - c. Welke indruk maken ze op de jonge Koenraad?
5. Koppel deze afbeeldingen aan de plaats waar Koenraad zich bevindt.

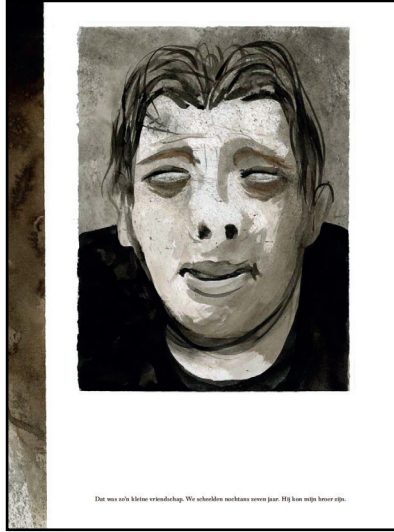

1

2

3

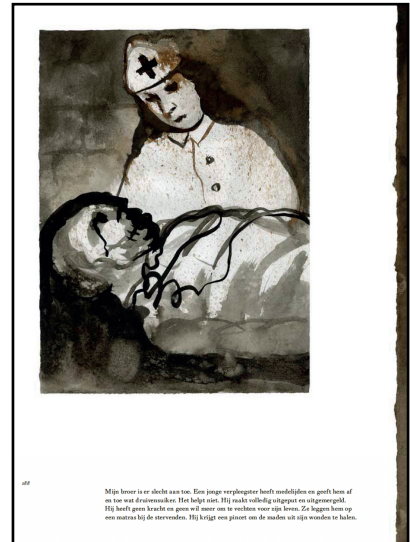
4

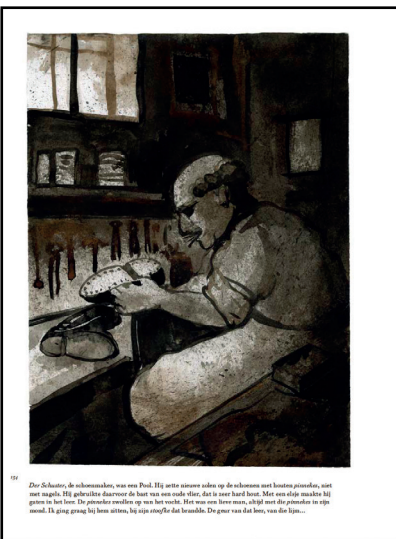
5

6

7

6. Plaats samen met een klasgenoot deze afbeeldingen in chronologische volgorde.
- Controleer jullie volgorde met het beeldverhaal.
  - Wat vonden jullie de meest aangrijpende passage? Gebruik vier bijvoeglijke naamwoorden om je gevoel te beschrijven.
  - Ga in *Scheisseimer* op zoek naar twee andere pagina's uit deze passage die deze woorden ondersteunen.

EEN GRONDIGE BLIK

Dieper ingaan op de thematiek

7. Gebruik Google Maps om de tocht die Koenraad met zijn familie aflegt weer te geven.
- Beschrijf de afstand. Was dit meer of minder dan je gedacht had tijdens het lezen?
  - Ga na hoe lang het vandaag zou duren om deze tocht af te leggen (met de auto, met het openbaar vervoer).
  - Vergelijk dit met reizen tijdens de oorlog. Geef drie verschilpunten.
  - Zoek in *Scheisseimer* op hoe Koenraad en zijn familie deze tocht hebben afgelegd en hoe lang ze op de verschillende plaatsen verbleven.
8. Ga op zoek naar 4 pagina's waarop Koenraad zichzelf als onderwerp afbeeldt.
- Beschrijf hoe hij op de afbeelding staat.
  - Vergelijk de afbeelding met de tekst die erbij staat. Geef gelijkenissen en verschillen.
  - Plaats deze voorstelling (afbeelding en bijhorende tekst) tegenover de situatie waarin Koenraad zich telkens bevindt. Kun je je inleven in hoe hij zich voelt? Zou jij op dezelfde manier reageren?
9. Kies een van volgende onderwerpen

honger – nazisme – onderwijs – seksualiteit – werken tijdens de oorlog – kinderen die het volwassen leven naspelen – schuilkelders – de Amerikaanse troepen – onderdak zoeken – muziek – sigaretten – vriendschap – spoorwegen – religie – verwondingen – relatie vader-zoon

- Ga op zoek naar drie verschillende passages in het boek waar dit onderwerp aan bod komt.
  - Vergelijk deze passages met elkaar en geef gelijkenissen en verschillen.
  - Wat kom je te weten over dit onderwerp?
  - Wat leerde je bij door dit beeldverhaal?
  - Wat heeft jou het meeste geraakt?
10. Geef twee thema's die bij dit verhaal passen.
11. Op de cover van *Scheisseimer* staat "Getekende herinneringen aan een oorlog". Na de opdracht aan Betty Galinsky vermeldt Koenraad Tinel "Dit zijn mijn herinneringen aan mijn kindertijd".
- Welke van deze twee omschrijvingen vind je het beste passen bij dit beeldverhaal?

- b. Leg uit waarom je deze keuze maakt.
- c. Hoe heb jij dit verhaal ervaren?

12. Aan wie zou je deze graphic novel aanraden? Aan wie niet?

- Leg ook telkens uit waarom je dit (niet) zou doen.
- Schrijf een opdracht voor een persoon aan wie je het boek cadeau doet.

Stilstaan bij de Auteur

13. Herlees enkele willekeurige pagina's uit *Scheisseimer*.

- a. Hoe vertelt Koenraad Tinel zijn verhaal (in welke persoon en stijl)?
- b. Vind je dit een goede keuze?
- c. Bedenk een ander vertelperspectief of een andere stijl om deze passage te beschrijven. Wat is het effect hiervan?

14. In de laatste pagina's van *Scheisseimer* stapt Koenraad Tinel uit de beschreven periode en wijzigt hij het standpunt naar vandaag: "Ik groei op. Ik geef mij rekenschap. Ik denk aan mijn pianolerares, aan al die joden, aan al die anderen...Ik zal nooit in het reine komen met dit verhaal."

- a. Welk gevoel zit in deze passage?
- b. Stel dat de auteur deze woorden tegen jou uitspreekt. Wat zou je hem willen zeggen?

15. Je bekijkt nu een fragment uit *De Afspraak* waarin Koenraad Tinel vertelt over een ander werk.

- a. Had jij je de auteur zo voorgesteld (leeftijd, woordkeuze, manier van praten)?
- b. Zou je *Tinel tekent Babel & Singer* willen lezen? Waarom (niet)?
- c. Wat vind je van de keuze van de interviewster om enkele keren te verwijzen naar het verleden van Koenraads familie?

16. Vergelijk Scheisseimer met één ander werk over de Tweede Wereldoorlog.
- Zet volgende inhoudelijke elementen naast elkaar: het hoofdpersonage, het thema, de boodschap, de plaats waar het verhaal zich afspeelt.
  - Kijk nu ook naar hoe het verhaal naar de lezer wordt gebracht. Beschrijf de keuze in medium, manier van vertellen, manier waarop met geluid en/of beeld wordt omgegaan...

Inzoomen op het medium

17. In het fragment uit *De Afspraak* kom je te weten dat Koenraad Tinel beeldhouwer is.
- Zie je dat in zijn werk?
  - Zijn er specifieke pagina's waar je aan denkt?
18. *Scheisseimer* is een beeldverhaal, maar valt niet onder de noemer stripverhaal, graphic novel. Tegelijkertijd is het ook geen geïllustreerd verhaal of interview.
- Wat vind je van deze manier van vertellen?
  - Geef twee gelijkenissen en twee verschillen tussen *Scheisseimer*, stripverhalen en verhalen met illustraties.

Reflectie

19. Lees nu het interview dat Bruno Willaert voor *PULPdeLUXE* had met Koenraad Tinel (<https://www.pulpdeluxe.be/grensgebied-koenraad-tinel-scheisseimer/>)
- Markeer in drie verschillende kleuren:
    - wat je bijleerde over hoe deze beeldroman tot stand kwam;
    - wat je aanvullend te weten komt over Koenraad Tinel;
    - wat in de tekst staat over de vorm en inhoud van het verhaal.
  - In deze lessenreeks onderzocht je *Scheisseimer* en de manier waarop Koenraad Tinel zijn boodschap naar de lezer brengt.
    - Wat heb je bijgeleerd tijdens het uitvoeren van deze opdrachten?
    - Wat blijft het sterkst hangen als herinnering aan *Scheisseimer*?
    - Zou je Koenraad Tinel omschrijven als kunstenaar of niet?
    - Kijk je anders naar stijl en de manier waarop een beeldverhaal verteld wordt? Hoe?